

“Όμως ή Πόλη κι ή ‘Αθήνα σύγκαιρα τί ιδέες μάς ξυπνοῦν! Τί δέσιμο τεχνικό κι ἀμίμητο τῆς νεο-λευτέρωτης και τῆς σκλάβας ‘Ελλάδας! Τί σύγκριση μεταξύ τους, στά ἐλαττώματα και στά προτερήματα τους, στά ἔθιμα και στή ζωή τους. Και πλάι δυό νησιά, δυό ἐρημητήρια, δυό ἐξαγνισμοί, δυό τάφοι και δυό καθαρτήρια, ή Πρίγγηπο κ’ ή ‘Αγία - Μαύρα!

Τό ἔγραφα κι ἀλλοῦ κάποτε και τὸ συζήτησα μέ πεποίθηση μ’ ὅσους ἔχουν τή γνώμη τοῦ κ. Σκληροῦ πὼς σήμερα δὲν μπορεῖ νά βγεῖ μυθιστόρημα ἀπ’ τὴν ‘Ελλάδα. Μπορεῖ και παραμπορεῖ μάλιστα. Μόνο χρειάζεται αὐταπάρηση, μόνωση και ταξίδι. “Όμως ποιός ἀπ’ τοὺς ἀπελπισμένους καφενόθους (ὅπως αὐτοτιτλοφοροῦνται) δικούς μας, το λιμᾶ νά σπαξιδέψει; “Ενας δημοσιογράφος ἐπήγε γιὰ λίγους μῆνες στήν Πάτρα νά ἐργαστεῖ κ’ ἔγραφε στήν ἐφημερίδα του νοσταλγικά ἄρθρα γιὰ τὴν ‘Αθήνα, σὰ νά βρισκόταν τουλάχιστο στή Σιθῆρια ἐξόριστος!

Βέβαια τὸ ρομάντζο ἀπαιτεῖ μεγάλα γεγονότα κοινωνικά και μεγάλα ρέματα ζωῆς· ὅμως δὲν ἐρχεται μονάχο του νά μάς βρεῖ. “Εμεῖς χρειάζεται νά φάξουμε νά τὸ βροῦμε. “Αν δὲν ἀρέσουν, ἂν δὲν ἱκανοποιῶν, ἂν δὲν ἐμπνέουν τὰ θέματα τῆς ‘Αθήνας, τὸ γυναικείο τὸ ζήτημα λόγου χάρη, ὄχι πιά στήν ξεθουμασμένη ἀντίληψη τῆς τιμῆς, μὰ στὸ ἀξιοθρήνητο ζήτημα τῆς σκλαβιάς τῆς και τῆς μούχλας τῆς πού τὴν κάνει νά μείνει γεροντοκόρη σέρνοντας μαζί τῆς ἀπὸ ἐγωϊσμό και τ’ ἀδέρφια τῆς και γινέμενη αἰτία τοῦ σβύσιμου τῆς γενιᾶς τῆς και τῆς φαρμακείας τῆς (*), ἄς θγοῦνε πιδ ὄξω, ἄς ταξιδέψουν λιγάκι στήν Πόλη, στή Σμύρνη, στή Θεσσαλία. “Η Πόλη πρὸ πάντων τί θησαυροὺς δὲν κρύβει; Ποιός θὰ μπορέσει τάχα ν’ ἀποκρυσταλλώσῃ σὲ σελίδες τὴ μεταβατική και μυριοκίνητη κατάσταση πού διαβαίνει ὕστερα ἀπ’ τὴν ἀνακίρυξη τοῦ συντάγματος;

Τὴν ιδέα μου αὐτὴ μοῦ τὴ δυναμώνει και τὸ ἔργο τοῦ Ψυχάρη. “Η Πόλη τὸ γέννησε κ’ ή Πόλη χάρισε τὸ πρῶτο ὄλικό γιὰ τὴν οἰκοδομή του. Γιὰ τοῦτο κι οἱ Πολῖτες πρῶτοι θάπρεπε νά διαβάξουν τὸν Ψυχάρη, νά περηφανεῖονται πού ἔχουν τέτιο μεγάλο συγγραφέα και νά πασικίζουν νά τὸν ἐπιβάλουν και σὲ μάς τοὺς ἐλεύτερους. Δυστυχῶς γίνεται τὸ ἀνάποδο πρὸς ντροπὴ τῶν Πολιτῶν. “Όπως ἔγινε και μέ τὸ Ρουσσώ. Πρῶτοι οἱ συμπολίτες του τὸν ὄχτρεῦτηκαν.

(*) Τὸ σοβαρὸ αὐτὸ ζήτημα τὸ ἀνακίνησε ἄλλοτε στήν ‘Ακρόπολη» ὁ κ. Χαλκοκοντύλης και τὸ ἐξακολούθησε ὁ κ. Συνοδιός.

“Όταν συλλάβουμε πιά τίς γραμμὲς αὐτῆς τοῦ ἔργου, συλλαβαίνουμε και τὸ σκαρμό του ἀλάκαιρο. “Όλα τ’ ἄλλα, ἐπεισοδιακά μ’ ἀπαραίτητα γιὰ τ’ ἀνάγλυφα και τὰ πλουμῖδια τοῦ οἰκοδομήματος.

Δὲ μοῦ ξεφεύγουν βέβαια κ’ οἱ γυναῖκες τῆς Δύσης οἱ πολιτισμένες· αὐτὰ τὰ μυριστικά ἐδελδιάς τῶν ‘Αλπεων· ή γερμανίδα κ’ ή ἐγγλέζα, οἱ παριζιάνες κ’ ή βενετσάνα πού ὁ ‘Αστράς τοὺς παίρνει τὸ φιλί τους, τὸ ρουφᾶ μεθυσμένα, τὸ ἀφίνει και κατασταλάζει μέσα του, μετουσιώνεται στήν ψυχὴ τοῦ πού τὴν ἐξευγενίζει, τὴν ὠραίζει, τὴν προπαρασκευάζει τέλος γιὰ τὴν ἀγάπη τὴν τελευταία, τὴν ἀγάπη τὴν ἀριστουργηματική, τὴν ἀπέθαντη και προσδοκούμενη, πού θάκοιλοῦθῃσι τὸ δίχως ἄλλο, πού θὰ συμβεῖ στερνὴ βολὰ στὰ μαγευτικά, τὰ λάλα, τὰ βλογημένα νησιά τῶν δυό ἄκρων τῆς Ρωμισσῶνης· στήν ‘Αγία-Μαύρα και στὸ Νησί. Στὸ νησί τὸ λεύτερο και πού δὲ γνώρισε ποτές του τὸ βίβαρο κι ἀνήκει πιδ πολὺ στὴ Δύση παρὰ στήν ‘Ανατολή, και τὸ νησί τὸ σκλάβο και τουρκοπατημένο πού ἀσύγκριτη εἶναι ή φυσικὴ ὁμορφιά του.

‘Αφίνω παράμερα τώρα τὴ δρᾶση τοῦ πολιτισμένου, τοῦ ὠριμου, τοῦ ἀκμαίου ‘Αστέρη πού φιλοδοξεῖ και φλέγεται σὺν ἄλλοις Περικλῆς ἕναν καινούργιο Παρθενῶνα νά καταπιαστεῖ νά ὑψώσει στὰ ἑλληνικά τὰ χώματα, αὐτοῦ πού φυτρώνει τὸ δέντρο τὸ παλλαδικὸ μέ τὰ διάφανα φύλλα του και πού ζεῖ ή ψυχὴ τῆς ὠραίας και προστατεύτρας Θεᾶς. “Όμως οἱ ἄνθρωποι πού ζοῦν ἀνάμεσα εἶναι ναί, νεολευτέρωτοι, μὰ ἀσκλάβωτοι δὲν εἶναι ἄλλοί-μονο.

Σκλάβοι στὰ πάθη τους και στὰ μίση τους, σκλάβοι στὶς μικροκακίες τους, τίς μικροφιλοτιμίες τους, τοὺς φτόνους τους, τίς κακεντρέχειες τους. ‘Αντίς νά συνεργαστοῦνε μέ τὸν ‘Αστέρη, ἀντίς νά τὸν συντρέξουν, νά χτίσουν τὸ ἔργο τοῦ Ξαναγεννημοῦ, νά ξεσκλαβώσουν τὸ φρόνημα τοῦ λαοῦ, νά τὸν σύρουν ἀπ’ τ’ ἀνήθικα ἀρπάγια πού τοῦστησεν ὁ κομματάρχης ὁ πόρνος κ’ ή ἀτιμη συναλλαγή, πού τέλεια συμβολίζουνται κίβλας μέ τὴν ‘Ασπασία και μέ τὸν ἄντρα τῆς, τοῦ στήνουν χίλια ἐμπόδια, χίλια προσκόμματα, χίλιες δυσκολίες, πού εἶναι τιποτένιες και γι’ αὐτὸ ἀποτελεσματικές γιατί κινεῶν τὴν ἀηδία και τὸ σιχαμό, τὸν συκοφαντοῦνε στήν κοινὴ συνείδηση ὡς ἐπικίντυνο κι ὡς ἀντεθνικό, και μιά πού καταφέρνουν νά τοῦ βγάλουν τέτιο ὄνομα, τοῦ γυρῶν τίς πλάτες και τὸν ἀποφεύγουν, ἄλλοι ἀπὸ μίσος μὰ και κάποιοι ἀπὸ τὸν ἀνήθικο φόβο πού νιώθουνε. Κ’ εἶναι οἱ στερνοὶ ἴσα ἴσα, αὐτοὶ πού πιδ νέοι και συνεπῶς πιδ γενναῖοι, πιδ ἀληθινοί, μοιράζονταν τοὺς πόθους και τὰ μεγάλα ἰδανικά του.

Πῶς τσουχτερή, πῶς δίκαιη σάτυρα δὲν ἔγινε ἀκόμα γι' αὐτούς. Ὅμως κι αὐτοῦ ἀκόμα ἡ Ἀγάπη παραστέκεται κ' ἡ Συμπονιά τοῦ Μεγάλου. Λὲς καὶ σέβεται ἀκόμα καὶ τὸ νικημένο πὸς ἔπεσε συντρίμμα μπρῆστὰ τοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ ἔργον γίνεται πῶς σπαρχαχικό, πῶς τραγικό καὶ πῶς ἐθνικό.

Ἄς ἀφήσω ἀκόμα παράμερα τὸ λυρισμὸ πὸς τὸ θερμαίνει καὶ τὸ ζωογονεῖ, τοῦ δίνει φτερά νὰ πετᾷ σέρνοντάς σε μαζί του, γιὰ νὰ σοῦ δείξει ἀπὸ τὸ ὕψος ὁμορφιὰς ἀφάνταστες, πὸς σοῦ γεννεῖ ἄμεθυσια, καρδιοχτύπια καὶ ἱλιγγούς πρωτογρήκτους. Ἄς ἀφήσω τίς περιγραφὰς πὸς μόνο ἓνας Μπαϊκλιν ἢ ἓνας Σεγκαντίνη μπορεῖ νὰ ζωγραφίσει. Ἡ ἀρχὴ τοῦ Ε' κεφάλαιου λ. χ. *στὸ Νησί*, τοῦ ΙΘ' *στὸ μνημα τῆς Μαδουρῆς*, ὡς τῆ *σελίδα 403*, ἡ σκηνὴ τοῦ πνιγμοῦ τοῦ Ἀστρά κ' ἄλλου κι ὀλοῦθε σ' ἔλο τὸ βιβλίον, πὸς εἶναι γεμάτο ἀπὸ εἰκόνας τέτοιες καὶ ζωγραφιὰς διάφανες καὶ χτυπητῆς, θολῆς καὶ παράξενες, γλυκῆς καὶ πονεμένες, φευγαλέες κι ἀσάλευτες κι ὅπως ὀπκιτεῖ ἡ στιγμή.

(Στάλλο φύλλο τελιώνει) ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΙΤΑΛΙΚΑ ΠΕΖΑ ΤΟΥ ΔΙΟΝ. ΣΟΛΩΜΟΥ

LA MADRE GRECA

Στὴ Δρακτηρίδα τοῦ «Νουμά»,
τιμὴ τῶ πρωταγωνιστῆ κ. Δ.
ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ, τ' ἀφιερῶν.
Ν. Σ.

Ἀκίνητο κρεμασμένο δίπλα στὴν κούνια σου, ὦ παιδί μου, εἶναι τὸ Σπαθί, ἀλλὰ τὸ χέρι πὸς τὸ ἔσερνε πρὸς τὴ Νίκη δὲν εἶναι ἐδῶ πιά. Lunga è la fossa che mi coperse l'amato Gigante «Μακρὸς ὁ λάκκος π' ἄνοιξε καὶ κλεῖ τὸ Γιγαντὰ μου». Τώρα χωρὶς τὸν ἀγαπημένο μου σὲ πεδιάδες καὶ σὲ βουνα ἀναδίνουν οἱ κεννοὶ ἀκατάπαντα τῶν ἀγῶνων τοῦ πολέμου καὶ τῆς μάχης. Τὸ ἀμέριμνο σωματάκι πὸς σπαράζει σὰ χέρια μου τώρα θὰ γίνῃ αἶριο ἢ κατευθεῖα δύναμη τοῦ Σκοποῦ καὶ τῆς Σκέψης, κ' ἔτσι τὸ στήθος θὰ γειάνει ὀλότελα γιὰ νὰ δεχτῆ τὰ νέα χτυπήματα καὶ τίς σαϊτιῆς τοῦ Περωμένου. Ἀστέρεφτη εἶναι ἡ φαρέτρα του, μα δὲ χτυπάει ὄλους. Βροχὴ τὰ χτυπήματα πέφτουνε κατὰ τ' ἀψηλὸς τῶν Δυνατῶν, ὅπου κάρτερικὰ σὲ δαῦτα, δείχνουνε στὴ μάχη πὸς καταγόνται ἀπὸ γένος Θεῖο. Ὅ,τι καὶ νὰ χάσει κανεὶς, τὴ χαρά, τὴν περιουσία, τὸ Βασίλειον, ὅλα εἶναι τίποτε, δταν ἡ ψυχὴ στέκει ὀλόρθη, ἀνίκητη. Αὐτὴ βλέπει ὀλοτρόγυρα τίς ἐπι-

γειες καταστροφῆς καὶ χαμογεῖ, οἱ καταστροφῆς πληθαίνουνε σιγὰ σιγὰ ἀπλώνονται παντοῦ, παντοῦ ὄσαμε τὸν τάφο. Κ' ἐκεῖ μέσα σὰ ζοφερὰ τάρταρα τῆς στάχτης καὶ τοῦ χαμοῦ φυτρῶνει κι' ἀνθεῖ τὸ λουλούδι τοῦ Ἰλισσοῦ

Κάνε γλήγορα ἀγαπημένο βάρους τοῦ στήθου καὶ τῆς ἀγκαλιᾶς μου, νὰ γίνεις βάρους κ' ὀρμὴ φοβερὴ ἐκεῖ πὸς οἱ χεῖμαροι τοῦ ἔχτροῦ χυμᾶνε παφλάζοντας. Δὲ θ' ἀγκαλιάσει τὸ λαῖμό μου τὸ μπράτσον σου, ἀλλὰ θὰ σῦρει ἐκεῖνο...τὸ ξίφος τοῦ ἐξολοθρεφτῆ. Ἔτσι εἶναι οἱ δύνამες τῶν Περωμένων, ἀγκαλιὰ μεγάλες καὶ δταν ἀκόμη πέσει κανεὶς, στέκονται καὶ μένουν ὀπως τὰ κινήματα τῆς κούνιας πὸς σοῦ ναουρίζουν τώρα τὸν ὕπνον. Κάνε γλήγορα, παιδάκι μου, νὰ μεγαλώσεις, ν' αἰξήνεις, γιὰτι ἄλλοῶς θὰ ἀπομείνεις χωρὶς Μητέρα. Ἐγὼ θὰ αἰστανθῶ καὶ θὰ κλείσω τὸ Σπαθί μέσα σὰ στήθια πὸς θὰ βυζᾶξεις. Σημαῖα καὶ Σπαθί. Ψυχὴ καὶ Νίκη. Ἐγὼ αἰστανόμαι μέσα μου τὴν ψυχὴ τοῦ Πατέρα σου καὶ εἶμαι ζωσμένη τὴν ἀντρεία ἐκατὸ Ἀμαζόνων. Ἄντρες ἢ γυναῖκες, κανέναν στὴ μάχη δὲ θὰ δειλιάσει. Γύρισε ἰδὲ τοὺς λάκκους—ἀλλὰ τί εἰμπορεῖς τώρα νὰ ἰδεῖς—ἀμέτρητοι λάκκοι εἶναι γεμάτοι ἀπὸ τὰ σώματα τῶν νεκρῶν μας, πέφτουνε τὰ σώματα, ἀλλὰ μένει ἡ Ἰδέα καὶ ὁ σκοπὸς γιὰ τὴν Πατρίδα. Ὅλων τὰ στήθια μας ἀνασαίνουν μ' αὐτὸν τὸν ἴδιον παλμό πὸς δαυλίζει ὀλοῦθε τὴν ἀνδρημὴ φλόγα τοῦ Ἰολέμου. Τοῦ Πόλεμου πὸς διαφεντέβει στεριάς καὶ πελάγου πὸς περιχαϊδέβει καὶ τριγυρίζει ναουρίζοντας σε στὴν κούνια σου. Ναουρίζε το, κούνια μου χαρούμενη εὐχὴ καὶ ἐλπίδα τοῦ Μέλλοντος. Μοῦ προσεγγεῖ με μακαριότητα ἡ τύχη· γιὰτι τὴ στιγμή τούτη ἀνοίγουν κ' ὕψωνονται τὰ παραπετάσματα τῶν ἀγατημένων μου ματοκλάδων σου κι' ἀφίνουν νὰ διαφαίνεται τὸ χαμόγελο τοῦ βλέμματός σου, ἀβέβαιο καὶ τρέμοντας φοβισμένο σὲ ὅλα γύρω, ἔξον πρὸς ἔμένα.

Ἔλα ἀκριβὸ βλαστάρι τῶν σπλάχων μου. Θέλω νὰ μακρύνω με μεγάλα βήματα γιὰ λίγες στιγμῆς ἀπὸ τοῦτο τὸ σπῆτι, γιὰ νὰ πᾶμε νὰ σοῦ ἀγγίσει τὸ μέτωπο ὁ καπνὸς τοῦ ἀγῶνα τῆς μάχης τοῦ πολέμου καὶ γιὰ νὰ ἀναπνεύεις βαθιὰ καὶ πλήθια τὴ μυρωδιὰ τῆς πυρωμένης μπαρουτῆς τοῦ ἐξολοθρεμοῦ...
ΝΙΚΟΣ ΣΑΝΤΟΡΙΝΑΙΟΣ

ΒΓΗΚΕ ΤΟ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ
ΣΤΟΝ ΙΣΚΙΟ ΤΟΥ ΠΛΑΤΑΝΟΥ
(15 ΔΗΓΗΜΑΤΑ)

Καὶ πουλιέται 5 δρ. σὰ Γραφεῖα μας.
(Γιὰ τοὺς συνδρομητάδες τοῦ «Νουμά» δρ. 3. Στὸ ἐξωτερικό, μαζί με τὰ ταχυδρ., δρ. 3,50).